

## درگذشت منصور تاراجی روزنامه‌نگار و پژوهشگر تاریخ

دکتر منصور تاراجی تاریخ‌دان، پژوهشگر تاریخ و از روزنامه‌نگاران با سابقه در دهه ۷۰ عمر خود در پاریس درگذشت.

تاراجی که از سردبیران پیش از انقلاب روزنامه اطلاعات بود، طی سه دهه گذشته به پژوهش تاریخ جهان مشغول بود و از جمله آثار ماندنی او صفحات تاریخ قرن بیستم در روزنامه ایران است که هشت سال مرتب ادامه یافت و در پایان یعنی در سال ۱۳۸۴ به صورت کتابی به نام «تاریخ قرن بیستم در ایران و جهان» از انتشارات موسسه فرهنگی - مطبوعاتی ایران انتشار یافت.

منصور تاراجی در سال‌های پیش از انقلاب نیز کتاب تاریخ «۲۸ هزار روز» را به کمک شماری از همکاران منتشر کرده بود که تاریخ قرن بیستم به نوعی جلد دوم آن کتاب که از انتشارات روزنامه اطلاعات بود، محسوب می‌شود. تاراجی در زمان فعالیت مطبوعاتی، سفرهای زیادی به کشورهای دنیا کرده بود و مهمترین گزارش‌های او مربوط به جنگ‌های اعراب و اسرائیل است که در زمان خود در روزنامه اطلاعات به چاپ رسید. تاراجی از جمله روزنامه‌نگاران ایرانی است که در زمان حاکمیت کمونیست‌ها به چین رفت و مصاحبه او با چوئن لای مورد توجه بسیار قرار گرفت و بسیاری از مطبوعات خارجی این مصاحبه را به نقل از روزنامه اطلاعات چاپ کردند. منصور تاراجی که با بیشتر چهره‌های سرشناس و مبارز فلسطین مصاحبه کرده است، تخصص زیادی در تاریخ معاصر فلسطین داشت و دفاع او از فلسطین از پیش از انقلاب آغاز شد و تا زمانی که درباره اسرائیل و فلسطین مطلب می‌نوشت، ادامه یافت. تاراجی از جمله شخصیت‌هایی بود که هولوکاست را قبول نداشت و مصاحبه او با روزه گاردوی، محقق و فیلسوف فرانسوی در زمان خود سر و صدای زیادی به پا کرد.

تاراجی تا زمانی که نیروهای دولت نهم روزنامه ایران را تحویل گرفتند براساس قراردادی که داشت با موسسه فرهنگی - مطبوعاتی ایران همکاری می‌کرد و پس از آن در پاریس به پژوهش‌های شخصی تاریخ مشغول شد.

### منصور تاراجی در یک نگاه

دکتر منصور تاراجی یکی از روزنامه‌نگاران قدیمی ایران و از سردبیران اسبق روزنامه اطلاعات در سال‌های قبل از انقلاب اسلامی، بامداد روز پنج‌شنبه ۳۰ آبان‌ماه در ۷۹ سالگی در بیمارستانی در حومه شهر پاریس درگذشت.

منصور تاراجی، سردبیر اسبق روزنامه اطلاعات بعد از ۲ سال پژوهش در دانشگاه یل والری (فرانسه) تحت راهنمایی پروفیسور مارتل، رییس این دانشگاه موفق به اخذ درجه دکترا گردید. تز تاراجی که توسط هیات داوران دانشگاه یل والری با «مانسیون» خیلی خوب پذیرفته شد، در زمینه اوپک و حاکمیت ملی است. او نقش اوپک، نفت و مساله انرژی را طی سال‌های اخیر از آغاز هزاره سوم میلادی از زاویه حاکمیت ملی و مبارزات ضد استعماری جهان سوم بررسی و پژوهش کرده است.

وی همچنین از مسوولین و نویسندگان مجموعه ۲۸ هزار روز تاریخ ایران و جهان که از سوی روزنامه اطلاعات در



سال‌های قبل از انقلاب اسلامی چاپ شد، بود. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی منصور تاراجی همکاری خود را با روزنامه ایران برای تهیه تاریخ قرن بیستم (ایران و جهان) آغاز کرد و مجموعه بالارزشی در این زمینه تهیه و در روزنامه ایران چاپ شد.

منصور تاراجی در زمان پیروزی انقلاب اسلامی نیز از محل اقامت حضرت امام خمینی (ره) گزارش‌هایی را تهیه و برای چاپ به روزنامه اطلاعات ارسال کرد.

درگذشت این روزنامه‌نگار، را به خانواده و همکاران روزنامه‌نگار تسلیت می‌گوییم.

نمی‌کنم. ولی شاه کماکان در تقاضایش مصر بود و اظهار داشت که چهار روز دیگر برای مسبوق شدن از نظر انگلستان صبر خواهد کرد.

از آن جا که فکر می‌کنم شاه تصمیم خود را گرفته است، باید از حالا در فکر انتخاب یکی دیگر از اعضای خاندان سلطنت به جای ایشان بود چون تشکیل رژیم جمهوری در ایران ابدًا با مصالح بریتانیا نمی‌سازد و ممکن است به نتایج وخیم منجر گردد...»<sup>(۸)</sup>.

هدف ما صرفاً این نیست که ادعاهای دروغین و بی‌معنی کسانی که می‌گویند احمدشاه از اول مخالف قرارداد بوده را به اثبات برسانیم بلکه می‌خواهیم با نقل این اسناد تاریخی دخالت‌های مقامات یک کشور مدعی دموکراسی را هم برملا کنیم تا هم نسل امروزی و هم نسل‌های آینده بدانند که این غارتگران آن روزی، هم ثروت ما را به بیغما می‌بردند و هم در کلیه امور مملکت ما حتی تعیین پادشاه دخالت می‌کردند!

باری این اسناد به خوبی نشان می‌دهد که لردکرزن همواره سعی می‌کرده که احمدشاه را از استعفا و خروج از کشور بازدارد. پاسخ وی به نورمن به خوبی این موضوع را می‌رساند:

«... خیلی مهم است که شاه را به هر نحوی که شده از تصمیمش منصرف سازید و نگذارید از مقام سلطنت استعفا بدهد زیرا تعیین جانشین یا تغییر سلسله اشکالاتی ایجاد خواهد کرد که آن سرش ناپیداست. ولی به هر حال اگر به حرف منطق گوش نمی‌دهد، آن وقت است چاره‌ای نیست جز اجرای قسمت آخر تلگراف شما دایر به انتخاب یکی دیگر از اعضای خاندان قاجار به جای وی. مع‌الوصف، اتخاذ موضعی سخت‌تر و محکم‌تر در این قضیه، ممکن است معظم‌له را از فکر استعفا منصرف سازد همچنان که در گذشته نیز یک بار با اتخاذ رویه‌ای مشابه توانستیم ایشان را از فکر انتقال پایتخت به جنوب منصرف سازیم...» (۹) این بحث را در شماره‌ی آینده نیز پی می‌گیریم و سندی معتبر را منتشر می‌کنیم تا ملاحظه فرمایید که احمدشاه در ضیافت لردکرزن در لندن در مورد قرارداد ۱۹۱۹ چه گفت و چه کرد؟

پانویس‌ها

۱- صص ۳۴-۳۵ همان.

۲- پیش از اینها، سلسله مقالاتی هم در چهار شماره نشریه (عماد) شماره ۱۹-۱۶ با عنوان: (احمدشاه در محکمه تاریخ) نوشته آقای دکتر باقرعاقلی مورخ نامدار در دیداری که با حسین مکی در منزل وی داشت با خود برد و به بهانه اینکه فراموش کرده آنها را روی میزی که در کنارش بوده می‌گذارد که مکی آنها را ببیند و از منزل خارج می‌شود. قبلاً نیز در روزنامه قدس سراسری طی دو شماره با عنوان: (نگاهی به تاریخ دوران قاجاریه) نوشته که در ۲۲ و ۲۳ آبان ۱۳۷۰ به چاپ رسید.

۳- سیمای احمدشاه قاجار، جلد دوم ص ۲۹۸.

۴- همان ص ۳۰۰.

۵- همان ص ۳۰۱.

۶- همان ص ۲۰۴، به نقل از اسناد محرمانه (متن انگلیسی) جلد سیزدهم، شماره ۶۳۸.

۷- همان ص ۳۰۴.

۸- همان ص ۳۰۵، به نقل از اسناد محرمانه (متن انگلیسی)، جلد سیزدهم، سند شماره ۶۴۴، تلگراف مورخ دوازدهم ژانویه‌ی نورمن به لرد کرزن.

۹- همان ص ۳۰۶، با استفاده از اسناد محرمانه (متن انگلیسی)، جلد سیزدهم، سند شماره ۶۴۵ مورخ سیزدهم ژانویه لردکرزن به مستر نورمن.